

TOVII

Trajectindicatie Observatie Verlengde Intake Inburgering

Handleiding

Colofon

TOVII, Augustus 2022

TOVII is een observatie-instrument voor trajectindicatie in de inburgering NT2.

TOVII is vrij te gebruiken voor gebruikers die de aanwijzingen volgen.

Een training in het werken met het instrument wordt aangeraden.

Zeer veel factoren zijn van invloed op leersucces in een traject.

De auteurs kunnen geen verantwoordelijkheid aanvaarden voor de juiste of onjuiste plaatsing van leerders.

Arnhem / Amsterdam, 2022

© Kaatje Dalderop en Elwine Halewijn/ITTA UvA

Contact: tovii@itta.uva.nl

A Wat moet je weten voor het invullen van de observatielijst?

Waarom dit instrument?

De trajectkeuze voor een inburgeraar bepaalt in grote mate zijn toekomstperspectief – niet in de laatste plaats omdat we weten dat de verwachtingen die de docent of maatschappij van de leerder heeft, vaak ook de verwachtingen van de leerder zelf worden. Een passend traject is een traject dat aansluit bij de leervaardigheid van de leerder en bij zijn of haar leerwensen.

Dit instrument is een middel om gedurende een aantal weken onderwijs in kaart te brengen hoe een leerder zich ontwikkelt. Die langere periode onderwijs is nodig, omdat nieuwkomers vaak moeten wennen aan de vorm waarin wij in Nederland onderwijs verzorgen. En omdat met name statushouders niet zelden kampen met psychische belemmeringen en praktische zorgen die het leren niet bevorderen. Een langere onderwijsperiode en zorgvuldige observatie door een geschoolde docent, geeft de leerder de kans om te laten zien wat hij aankan. Het instrument helpt u te bepalen in hoeverre de leerder in een schoolse setting in staat is zich het Nederlands eigen te maken. Laten we zeggen: de mate van leervaardigheid in een schoolse setting.

Wat observeert u met het instrument?

Op welke manier en hoe snel iemand zijn taalvaardigheid in het Nederlands kan ontwikkelen, is afhankelijk van een aantal factoren:

- Persoonskenmerken en eerdere leerervaringen (zoals onderwijsverleden, talenkennis);
- Cognitieve vaardigheden (bijvoorbeeld concentratie, geheugen, plannen en monitoren);
- Sociaal emotionele vaardigheden (zelfvertrouwen, het vermogen om samen te werken);
- Werkhouding (bijvoorbeeld op tijd komen, zelfstandigheid, toekomstbeeld);
- Leervaardigheden. Hier valt veel onder, onder andere de instructiegevoeligheid en het leertempo, maar ook correctie van eigen werk, huiswerk maken, omgaan met hulpmiddelen.

Op deze gebieden is een scala aan aspecten bijeengebracht waarvan uit eerder onderzoek of in de praktijk is gebleken dat ze - in meer of mindere mate - bijdragen aan, of indicatief zijn voor leersucces van de taalleerder. Elk aspect speelt een rol bij leersucces, terwijl eveneens elk van die aspecten niet bepalend is voor succes of gebrek aan succes. Met dit instrument verzamelt u informatie over de leerder op een groot aantal aspecten, op basis waarvan een trajectadvies wordt gegeven. TOVII is een gevalideerd instrument: na uitgebreid piloten van een proefversie is voor elk beoordelingsaspect berekend of het bijdraagt aan een betrouwbare trajectindicatie. Na het rekenwerk zijn ook beoordelingsaspecten verwijderd, bijvoorbeeld het aspect leeftijd. Dat leek relevant maar bleek geen nuttige bijdrage te leveren aan de trajectindicatie. Dat het instrument in deze vorm is gevalideerd, betekent ook dat u niet zomaar beoordelingsaspecten kunt toevoegen of schrappen.

Welke informatie gebruikt u voor het invullen van de scorelijst?

Voor het invullen van de scorelijst (en het verkrijgen van een zo juist mogelijk trajectadvies) verzamelt u systematisch en eenduidig informatie, zodat een goed beeld ontstaat van de individuele leerder, de wijze waarop hij leert, het leertempo en de kans op leersucces. Om het verzamelen van informatie mogelijk te maken, krijgt de leerder gedurende een langere periode taallessen en een aantal individuele begeleidingsgesprekken. Onder 'langere periode' wordt verstaan: minimaal zes weken, idealiter ongeveer drie maanden. De taallessen worden verzorgd door u als professionele NT2 docent die uitstekend maatwerk kan bieden – in materiaalkeuze, in tempo, in vorm en mate van instructie enz. - en die de ontwikkeling van de verschillende leerders nauwgezet observeert.

U vult de scorelijst vervolgens grotendeels in op basis van deze observaties. Voor een aantal aspecten gebruikt u informatie uit de individuele begeleidingsgesprek (leerdoel, onderwijsachtergrond) en/of het intakegesprek met de leerder. Gebruik zo mogelijk ook de observaties van begeleiders van andere activiteiten, bijvoorbeeld sport en bewegen, MAP- of gezondheidslessen.

Wanneer vul ik de scorelijst in?

Sommige persoonlijke kenmerken of informatie over onderwijservaring kunt u meteen invullen dan wel overnemen uit het eigen intakegesprek met de leerder. Voor de meeste aspecten geldt juist: wacht met invullen totdat de leerder een ontwikkeling in de verlengde intake heeft doorgemaakt. Dat betreft in elk geval alle aspecten onder 'leerhouding' en 'taakuitvoering'. Vul TOVII altijd volledig in voor u een trajectindicatie berekent.

Let op:

Sommige beoordelingsaspecten maken gebruik van labels als 'vaak', 'met gemak', of 'vlot'. Vergelijk uw cursisten in zulke gevallen met de denkbeeldige totale populatie van NT2-cursisten. Iemand kan 'wat traag zijn' voor een cursist met zoveel vooropleiding, of wat snel afgeleid in vergelijking met zijn buurman, of 'juist snel voor iemand die al zo oud is'. Maar dat is niet belangrijk. Wat we hier willen weten is: hoe is het leergedrag van de cursist als we hem in gedachte vergelijken met de gehele groep?

Hoe wordt de trajectindicatie bepaald?

De antwoorden bij de aspecten hebben elk een waarde. De waarden van alle antwoorden worden opgeteld. De trajectindicatie is gebaseerd op bandbreedtes. De grensscores zijn gebaseerd op een positieve verwachting ten aanzien van het leervermogen van inburgeraars. Dat betekent dat TOVII bij twijfel tussen twee trajecten het traject aanraadt met de meest ambitieuze uitstroomdoelen.

De trajecten die met dit instrument kunnen worden geadviseerd, zijn:

- Z-route
- B1-route (Onderwijsroute en reguliere B1-route)
- Snelle route naar B2

Of een leerder het best past in de Onderwijsroute of in een reguliere B1-route, hangt af van de leeftijd en situatie van de leerder.

Moet ik de trajectindicatie van TOVII volgen?

Het bepalen van het passende traject is mensenwerk. TOVII is een instrument waarmee zorgvuldig naar inburgeraars kan worden gekeken en zij meer tijd krijgen om te laten zien wat hun potentie is. Het helpt de taalaanbieder om een advies uit te brengen aan de gemeente. Bij het uiteindelijke advies aan en de beslissing van de gemeente, kunnen ook andere factoren meegewogen worden, zoals het concrete aanbod in de betreffende gemeente.

Tot slot twee veelgestelde vragen:

1 *De trajectindicatie wijst op B1. Mijn intuïtie zegt dat de Z-route het beste past. Wat moet ik doen?*

- Vraag u af welke ondersteuning de leerder nodig heeft om een B1-traject te kunnen volgen. Kan deze ondersteuning worden geboden?
- Vraag u af of de leerder een B1-traject aan zou kunnen waarbij onderdelen worden afgesloten op A2-niveau.
- Vraag u af wat de voorkeur is en wat de ambities zijn van de leerder.
- Als u dan nog twijfelt: 'afschalen' is makkelijker dan 'opschalen'. Ga voor het meest ambitieuze traject.

2 *De cursist beheerst het Latijnse schrift niet, moet hij dan automatisch naar de Z-route?*

Cursisten die het Latijnse schrift niet beheersen, zullen niet meekomen in een reguliere B1-route als daarin geen aandacht is voor lezen en schrijven in het Latijnse schrift. Maar de Z-route is zeker niet voor alle leerders het best passend. Kijk op organisatieniveau hoe deze leerders passend bediend kunnen worden.

B Toelichting op de beoordelingsaspecten

1 Eerder leren

1	Onderwijs land van herkomst	Leerders die enig onderwijs hebben genoten, leren gemiddeld sneller dan leerders die in het geheel niet naar school zijn geweest.
U kunt hier eventueel de gegevens uit de intake overnemen.
2	Talenkennis:
Tweede of vreemde taal	Het gaat hier niet om beheersing van het Nederlands en niet om de moedertaal maar om de vraag of er daarnaast nog een taal (mondeling) beheerst wordt. Leerders die eerder een tweede of vreemde taal hebben verworven, hebben daar mogelijk voordeel van ten opzichte van leerders voor wie dit niet geldt. Zeker als degene een Westerse taal spreekt die qua taalfamilie en schrift dicht bij het Nederlands staat. Beheersing van de Westerse talen Engels, Frans of Spaans komt het meest voor onder migranten, maar beheersing van bijvoorbeeld Portugees, Duits, Russisch of Italiaans heeft nagenoeg dezelfde waarde. Als de leerder geen Westerse taal beheerst maar wel een of meerdere andere tweede of vreemde talen, dan is dat voor het leren van het Nederlands ook een voordeel.
U kunt hier eventueel de gegevens uit de intake overnemen.
3	Geletterdheid	U onderscheidt hier of de leerder gealfabetiseerd is en zo ja of hij het Latijnse schrift beheerst of niet.
Van leerders die in een ander schrift dan het Latijnse hebben leren lezen en schrijven, mag gemiddeld een hoger, soms een veel hoger tempo worden verwacht dan van leerders die niet hebben leren lezen en schrijven.

Om na te gaan of de leerder het eerder geleerde schrift functioneel beheerst, bekijkt u hoe snel hij leest, hoe vlot hij schrijft en kijkt u naar het handschrift. |

2 Persoonskenmerken en persoonlijke omstandigheden

4	Taalcontact	Taalcontact levert een belangrijke bijdrage aan leersucces. Leerders met veel contacten met Nederlandssprekenden krijgen meer input en hebben meer gelegenheid om te oefenen. Vaak zijn ze ook meer gemotiveerd, omdat ze duidelijk zien waar ze de taalvaardigheid voor nodig hebben. Sommige leerders hebben taalcontacten in de sociale omgeving, bijvoorbeeld met een Nederlandse partner of leerders die een taalmaatje hebben, Nederlandse vrienden of behulpzame burens, bij de sportvereniging of andere sociale activiteit. Inburgeraars met kinderen hebben kans in contact te komen met Nederlandssprekenden op de school van de kinderen. Werk draagt ook bij aan taalcontact, maar niet bij alle leerders in dezelfde mate. Lawaai bijvoorbeeld, kan de mogelijkheden om te communiceren beperken. Ook kunnen sommige werknemers uitstekend uit de voeten in de eigen taal. Tot slot kan een participatieplaats of taalstage een 'bron' van taalcontacten zijn. Dat zal echter waarschijnlijk nog niet tijdens de verlengde intake gerealiseerd zijn.
5	Steun van thuis	Ga hier af op wat de leerder zelf rapporteert. Als dit op één of andere manier in strijd is met wat u tijdens de pilot observeert, ga dan af op uw eigen waarneming.

3 Observatie in de les

3.1 Leerhouding

6	Presentie	Aanwezig zijn in de lessen leidt gemiddeld tot meer leerwinst dan niet aanwezig zijn. Betrek bij de beoordeling van de presentie de gehele verlengde intakeperiode.
7	Komt en gaat op tijd, bericht bij verhindering	Hier beoordeelt u niet de presentie, maar de vraag of de leerder laat weten als hij niet komt. Bekijk hier de feitelijke aanwezigheid gedurende de hele les. Dus ook als de leerder structureel het begin van de les mist in overleg met u (bijvoorbeeld om een kind naar school te brengen), dan is de score dat hij niet op tijd komt. De leerder mist dan immers stelselmatig lestijd, wat het leren nadelig zou kunnen beïnvloeden. Betrek bij de beoordeling van dit aspect vooral de tweede helft van de verlengde intake; het is immers mogelijk dat de leerder eerst in de gaten moet krijgen wat op dit punt van hem of haar wordt verwacht.

8	Maakt huiswerk en/of oefent buiten lestijd	U beoordeelt hier of de leerder buiten de contacttijd actief oefent. Daarbij gaan we ervan uit dat hij daartoe wordt uitgenodigd door het onderwijs, bijvoorbeeld in de vorm van huiswerkopdrachten of andere gerichte activiteiten.
9	Heeft eigen toekomstwens / leerdoel	Het hebben van een heldere, concrete toekomstwens kan bijdragen aan de motivatie van de leerder voor een traject en de inspanning om te leren (ook al is het misschien in uw ogen geen realistische wens). Het kan ook zijn dat een leerder geen idee heeft wat hij in de toekomst wil, maar wel aangeeft dat hij begrijpt dat de beheersing van het Nederlands belangrijk is. U scoort dan toch 'heeft (nog) geen toekomstwens'. Iemand die negatieve verwachtingen heeft, zal mogelijk minder gemotiveerd zijn om de taal te leren.
10	Plant en monitort eigen leerproces	In welke mate toont de leerder dat hij het gehele leerproces overziet en de lessen, de opdrachten, het huiswerk, het reflecteren en corrigeren van het eigen werk als middelen ziet? In welke mate toont de leerder inzet?
11	Heeft zelfvertrouwen bij schooltaken en lessituaties	In hoeverre begint de leerder met vertrouwen aan een (nieuwe) taak en in hoeverre durft hij zich te uiten, antwoord te geven en (verbaal / non-verbaal) te reageren tijdens de les?
12	Kan samenwerken met docent en andere cursisten	Samenwerken aan opdrachten komt in het Nederlandse onderwijs veelvuldig voor, omdat samenwerken het eigen leerproces van de leerders ondersteunt en de afhankelijkheid van de docent verkleint. Samenwerken heeft twee aspecten: in hoeverre is de leerder zelf actief in de samenwerking en in hoeverre laat de leerder ruimte voor de ander om inbreng te hebben en te leren?
13	Digitale vaardigheden	Digitale vaardigheden zijn in het Nederlandse onderwijs eigenlijk onmisbaar, ook voor alfabetiseringscursisten. Hoe vaardiger, hoe groter de kans dat iemand de lessen kan benutten en zelfstandig kan werken. Wat verstaan we onder digitale vaardigheden? Overweg kunnen met email, internet, digitale leeromgevingen en lesmaterialen en deelnemen aan online lessen, en toepassingen zoals whatsapp, facebook, foto's of geluidsfragmenten maken en versturen, plaatjes kijken op Marktplaats. Bewustzijn van veilig mediagebruik hoort er ook bij. Digitale vaardigheden kunnen zowel getoond worden op een computer als op een smartphone en ook analfabete cursisten kunnen daarmee digitale vaardigheden laten zien.

3.2 Taakuitvoering

14	Werkt gericht en geconcentreerd	Concentratie is een randvoorwaarde voor het leren in een schoolse setting. U scoort hier de mate waarin de leerder zijn aandacht uit zichzelf kan richten op het uitvoeren van een taak of dat hij aansporing, aanwijzingen en sturing nodig heeft. U kijkt ook bij de uitvoering van de taak of de leerder zijn aandacht vasthoudt of dat hij (snel) afgeleid raakt. En tot slot is het goed om kijken of de leerder in staat is zich (uiteindelijk) op de kern van de opdracht te richten (selectieve aandacht) of dat hij zich niet los kan maken van leuke, verluchtigende plaatjes, informatie die niet nodig is voor opdracht, wat er om hem heen in de klas gebeurt enz.
15	Begrijpt instructies	Is de leerder in staat om taak uit te voeren na algemene instructie of alleen na herhaalde of aangepast instructie (andere woorden, andere vorm en/of in kleinere stappen)? Is de leerder ook in staat om op te letten tijdens de instructie en of raakt hij (snel) afgeleid?
16	Werkt zelfstandig	Vraagt de leerder pas om hulp wanneer dat nodig is, kan hij met een minimum aan structuur/ondersteuning (bijv. in vorm van stappenplan/schema) opdrachten uitvoeren en oefeningen van een zelfde type zelfstandig maken? Of leunt de leerder sterk op de hulp en sturing van de docent of medeleerders, bij elke taak en ook bij bekende opdrachten?
17	Gebruikt hulpmiddelen effectief	Leerders hebben in deze fase van het traject geregeld hulp nodig. Wat u hier beoordeelt is of de leerder gericht en constructief voor zijn eigen leerproces hulpbronnen kan raadplegen en gericht kan aangeven welke vraag of welk probleem hij of zij heeft. Bij hulpbronnen kunt u denken aan u als docent, aan medecursisten of buurvrouw en aan internet of mobiel, (online)woordenboeken en andere bronnen om informatie te verzamelen. Een leerder die niet vertrouwt op zijn eigen kennis en alleen maar via Google Translate leert/communiceert, gebruikt Google translate niet effectief.
18	Onthoudt (en gebruikt) nieuwe woorden	U scoort hier de toename van de woordenschat tijdens de verlengde intake. Indien mogelijk binnen de tijdspanne van de verlengde intake (bij een kortere verlengde intake zal de vrije productie van taal nog niet vaak aan bod zijn gekomen) neemt u daarin ook mee in hoeverre de leerder nieuwe woorden ook gebruikt.
19	Corrigeert eigen werk na feedback	De leerder die in staat is om eigen werk te corrigeren, zowel na als tijdens het uitvoeren van de taak, na hints, tips en feedback, getuigt van studievaardigheden en zelfregulering. Beide maken het behalen van een hoger taalniveau mogelijk.
20	Verwerkt leerstof binnen de gestelde (les)tijd of periode	In hoeverre rondt de leerder de opdrachten binnen het lesprogramma af of heeft hij juist extra tijd en instructie nodig? Verwerft de leerder nieuwe kennis binnen de geplande lessen van het lesprogramma of heeft de leerder juist meer herhaling en aanbod nodig?

C De trajectindicatie berekenen

Zorg dat u TOVII volledig hebt ingevuld. U berekent de trajectindicatie door de scores bij elkaar op te tellen (controleer uw berekening!) en de uitkomst te vergelijken met de tabel hieronder.

1	Tel op: totale score	
2	Controleer de berekening!	
3	Trajectindicatie	
TOVII-score	20 tot 32	Snelle route naar B2
TOVII-score	33 tot 52	Reguliere route naar B1
TOVII-score	53 of hoger	Z-route